

Samordning av mål och strategier för miljö och klimat

Uppdrag i strategisk plan 2022-2025

2022-04-21

Innehåll

1	Sammanfattning.....	4
2	Om uppdraget.....	4
2.1	Målsättning.....	4
2.2	Planerat arbete.....	4
3	Befintliga mål och strategier.....	5
3.1	Globala mål utifrån Agenda 2030.....	5
3.1.1	Mål 6: Rent vatten och sanitet för alla.....	5
3.1.2	Mål 7: Hållbar energi för alla.....	5
3.1.3	Mål 11: Hållbara städer och samhällen.....	6
3.1.4	Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion.....	6
3.1.5	Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna.....	7
3.1.6	Mål 14: Marina resurser.....	7
3.1.7	Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald.....	8
3.2	Sveriges miljömål.....	9
3.3	Regionala mål.....	11
3.3.1	Regional utvecklingsstrategi För Östergötland 2040.....	11
3.3.2	Energi- och klimatstrategi för Östergötland 2019-2023.....	12
3.4	Strategisk plan 2022-2025 för Söderköpings kommun.....	14
3.4.1	Ekologisk hållbarhet.....	14
3.4.2	Långsiktigt mål nr 2.....	14
3.5	Nämndernas uppdragsplaner inkl koppling till Agenda 2030.....	16
3.6	Från nämndernas internkontrollplaner.....	17
3.7	Andra kommunala styrdokument och beslut.....	17
3.7.1	Klimatstrategi med Energiplan 2012-2014.....	17
3.7.2	VA-Planeringsdokument.....	17
3.7.3	Avfallsplan.....	17
3.7.4	Måltidsplan.....	18
3.7.5	Hållbarhetskrav vid upphandling.....	18
3.7.6	Riktlinjer för tjänsteresor.....	18
4	Omvärldsbevakning.....	19
4.1	Stort behov av klimatanpassningsåtgärder.....	19
4.1.1	Låg kunskap om kostnaderna för klimatskador och klimatanpassningsåtgärder.....	19
4.1.2	Ansvarsfördelningen försvårar en effektiv klimatanpassning.....	20
4.1.3	SKR startar en programberedning för hållbar omställning.....	21
4.1.4	Viktiga insatser för att effektivisera klimatanpassningsarbetet.....	21
4.2	Övrig omvärldsbevakning och inspiration.....	22
4.2.1	MCR – Making Cities Resilient 2030.....	22

4.2.2	Klimatkommunerna	22
4.2.3	Västra Götaland	22
4.2.4	Vallentuna kommun	22
4.2.5	Falun	22
4.2.6	Norrköping	22
4.2.7	Åtvidaberg	22
4.2.8	Linköping	22
5	Fortsatt arbete	23

1 Sammanfattning

Detta dokument beskriver de mål och strategier för miljö och klimat som redan finns för Söderköpings kommun utifrån globala, nationella, regional och lokala styrdokument. Dokumentet redovisar också en omvärldsbevakning i form av rapport från SKR samt länkar till exempel på hur olika kommuner har arbetet med mål och strategier för miljö och klimat.

Dokumentet avslutas med förslag på fortsatt arbetet som innebär att kommundirektören får i uppdrag att tillsätta en förvaltningsöverskridande arbetsgrupp för Miljö och klimat. Gruppen får i uppdrag att bevaka frågorna både ur kommunövergripande och förvaltningsspecifikt perspektiv. Gruppen kan vara en resurs för att utarbeta förslag till nya mål för klimat och miljö. Gruppen kan också bidra till att tydliggöra de olika nämndernas ansvar och hur förvaltningarna kan bidra till bättre måluppfyllnad. Strategin för att öka måluppfyllelsen är att gruppen får i uppdrag att genomföra följande insatser.

- **Kunskapsuppbyggnad**
En viktig åtgärd för att bli bättre på att i vardagen kunna ta kloka beslut i linje med målsättningarna är utbildning av våra medarbetare.
- **Utveckla uppdragsplaner**
Med utgångspunkt från denna sammanställning bidra till att utveckla förslag till mål och indikatorer i de olika nämndernas uppdragsplaner.
- **Synliggöra arbetet**
Många saker görs redan idag för att uppfylla målen men det som görs är inte alltid allmänt känt. Att synliggöra det som redan görs bidrar till ökad kunskap och kan också inspirera till nya aktiviteter.

Utöver ovanstående föreslås att Samhällsbyggnadschefen får i uppdrag att utarbeta förslag till en ny energiplan eftersom nuvarande är inaktuell.

2 Om uppdraget

Kommunfullmäktige har i strategisk plan 2021-2024 (och 2022-2025) gett följande uppdrag (nr 11) till kommunstyrelsen:

Utveckla mätbara mål och strategier för miljö och klimat

Enligt KS uppdragsplan ska uppdraget genomföras 2021-2022 och rapporteras på KS oktober 2021 (genomfört) samt mars 2022.

På KS i oktober 2021 redovisades följande målsättning och fortsatt arbete med uppdraget.

2.1 Målsättning

- Inget nytt styrdokument
- Mål och strategier ska inarbetas i kommande strategisk plan och nämndernas uppdragsplaner

2.2 Planerat arbete

- Kartläggning av det vi redan har idag i form av uppdragsplaner och andra styrdokument
- Koppling till de globala Agenda 2030-målen utifrån medverkan i Glokala Sverige
- Uppdrag att ta fram en ny energiplan
- Återrapportering på KS i mars 2022

3 Befintliga mål och strategier

I detta kapitel beskrivs befintliga mål och strategier globalt, nationellt, regionalt och lokalt.

3.1 Globala mål utifrån Agenda 2030¹

Nedanstående mål inom Agenda 2030 är de som i första hand bidrar till positiva effekter på miljö och klimat. Under varje mål redovisas också exempel på vad som görs idag i Söderköpings kommun.

3.1.1 MÅL 6: RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA.

Mål 6 handlar om att försäkra att alla människor har tillgång till rent vatten och sanitet. Att ha tillgång till rent vatten är en grund för att kunna leva ett anständigt liv. Samtidigt som vi sett att tillgången till rent dricksvatten och säkra toalettlösningar har ökat i världen mellan 2015 och 2020 så saknade fortfarande 3,6 miljarder säkra toalettlösningar 2020.¹ Dålig hygien gör att sjukdomar sprids och under pandemin har tillgång till tvål och vatten varit en viktig del av att minska smittspridning. Det är vanligt att flickor som får mens stannar hemma från skolan för att det inte finns toaletter och andra faciliteter som behövs. Genom att ge alla tillgång till sanitet och god hygien kan fler barn leva längre och flickor kan få utbildning. Klimatförändringar och extrema väderfenomen innebär också ökade risker för försämrade vattenkvalitet och smittspridning.

Sverige har god tillgång till vatten och sanitet, men vi har ändå svårt att nå våra miljömål. Vi behöver förbättra vattenkvaliteten och effektivisera vår användning av vatten. Svensk konsumtion bidrar också till ohållbar vattenanvändning i andra länder.

VA-enheten arbetar med att skydda vattnet från yttre hot så som terrorism och även skydd av vatten i form av att skapa vattenskyddsområden. Även reservvatten bör finnas för alla, vilket också VA-kontoret arbetar med. Se även avsnitt 3.7.2 VA-planeringsdokument.

3.1.2 MÅL 7: HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA

Mål 7 handlar om att alla människor ska ha tillgång till, och råd med, pålitlig, hållbar och modern energi. Pålitliga energikällor är viktiga för att stora delar av samhället ska fungera. Valet av energiform påverkar i hög grad utsläppen av klimatpåverkande gaser till atmosfären. Nio av tio människor i världen hade 2019 tillgång till elektricitet i någon omfattning, men 2,6 miljarder saknade 2019 fortfarande möjligheter att laga mat med rena energikällor. Vi måste se till att fler människor får tillgång till pålitlig elektricitet från förnybara energikällor som inte orsakar ökade koldioxidutsläpp och luftföroreningar. Satsningar på ren energi och energieffektivitet kan bidra till sociala, miljömässiga och ekonomiska fördelar som till exempel nya jobb, fattigdomsbekämpning och bättre hälsa.

Sverige har god tillgång till energi och en relativt hög andel förnybar energi. Målet att minst 50 procent av vår energi ska vara förnybar till 2020 nåddes redan 2014 då vi hade 53 procent förnybar energi. Sverige har beslutat att vår elförsörjning ska vara 100 procent förnybar 2040 och att vår energianvändning ska vara 50 procent mer effektiv 2030 jämfört med 2005.

¹ Källa: fn.se/glokalasverige

För att bidra till målet har Söderköpings kommun en samverkan gällandetjänsten Energi- och Klimatrådgivning med Norrköpings kommun. Fastighetskontoret har redan idag ett uppdrag att minska energiförbrukningen i kommunens fastigheter och att uppvärmning med fossila energikällor ska ersättas med andra alternativ.

3.1.3 MÅL 11: HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN

Mål 11 handlar om att göra städer och samhällen säkra, inkluderande och hållbara. Hälften av världens befolkning bor i städer, en siffra som kommer att öka i framtiden. Att bo i storstäder kan innebära ökade möjligheter i form av tillgång till sjukvård, utbildning och jobb. Samtidigt är ojämlikhet ett problem då många som bor i storstäder tvingas bo i slumområden. Trots att storstäder fortfarande täcker en väldigt liten andel av jordens yta så är det i städerna en stor del av all energikonsumtion, miljöpåverkan och koldioxidutsläpp sker. 2016 andades nio av tio stadsbor luft som inte uppfyllde Världshälsoorganisationen, WHO:s kriterier för säker luftkvalitet. För att våra städer och samhällen ska bli mer hållbara krävs bland annat fler överkomliga bostäder, hållbara transportsystem, grönområden, bättre sophantering, och ett skydd för kultur- och naturarv.

85 procent av Sveriges befolkning bor i tätorter. Vi har sedan länge problem med bostadsbrist på många håll. Sverige har sedan länge ett omfattande regelverk kring samhällsplanering och byggande

Området hållbara transportsystem kan hanteras i planerad revidering av Trafikplan samt på en övergripande nivå i arbetet med Översiktsplan. Arbetet med grönområden hanteras i arbetet med blå/grön strukturplan som är en del av Översiktsplanarbetet. När det gäller skydd för kulturmiljö hanteras det i det pågående arbetet med Kulturmiljöplan som även det är ett underlag till Översiktsplan.

När det gäller sophantering så är det viktigt med informationsarbete för att invånarna ska veta hur den ska göra för att göra rätt. Den nya avfallsplanen fokuserar mycket på information till invånarna. (Se avsnitt 3.7.3 nedan).

3.1.4 MÅL 12: HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION

Mål 12 handlar om att säkerställa strukturer som bidrar till mer hållbar konsumtion och produktion. Under de kommande årtiondena förväntas medelklassen växa kraftigt. Detta är positivt för individen som kommer att få bättre levnadsstandard, men det kommer också att innebära ökad konsumtion och produktion av varor och resurser. Användandet av våra naturresurser är redan ohållbar och har negativ effekt på vår miljö och människors hälsa. Mål 12 handlar inte bara om att effektivisera användandet av varor, utan även om att minska det globala matsvinnet, återanvända mera och minska kemikaliernas negativa påverkan

Mål 12 har av OECD identifierats som den största utmaningen för Sverige. De rikaste länderna konsumerar genomsnittligt många gånger så mycket material som de fattigaste och det globala materiella avtrycket ökar mer än både befolkning och ekonomisk tillväxt.

Kommunen ställer idag hållbarhetskrav i samband med upphandlingar av både tjänster och varor. Inom Kostenheten är det stort fokus på matsvinn. Som exempel kan nämnas att gemensamt med personal från Kostenheten genomför Nyströmska varje år en ”spara-mattävling.”

Vid nybyggnation av återvinningscentral finns stort fokus på återbruk och hur saker kan lagas för att användas igen. Ett annat exempel är Fritidsbanken där vi tar tillvara, återanvänder och lånar ut fritidsutrustning.

Inom socialförvaltningen har man i år fokus på att minska skadorna på tjänstebilar med fokus på ansvarsfull körning och minskade kostnader för skador. De har också mål om eco-driving.

3.1.5 MÅL 13: BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGARNA

Mål 13 handlar om att bekämpa en av vår tids största utmaningar, klimatförändringarna. Effekterna av klimatförändringarna påverkar oss alla, men de som lever i fattigdom drabbas hårdast. Förändrat klimat orsakar bland mycket annat torka, vattenbrist, översvämningar, naturkatastrofer och kollapsade ekosystem. 2021 låg den globala medeltemperaturen 1,1 grader över den förindustriella. Det innebär ett hot mot människors hälsa och säkerhet. Vi behöver stärka människors och samhällets motståndskraft mot klimatförändringarna. För att tackla klimatförändringarna behöver vi förändra hur vi använder våra resurser bland annat vad gäller energi, industriell produktion och jordbruk. Det är fortfarande möjligt att begränsa den framtida uppvärmningen av planeten.

Mål 13 är en av Sveriges större utmaningar trots att våra inhemska utsläpp har minskat med 26 procent jämfört med 1990. Sverige har sedan 2018 ett klimatpolitiskt ramverk med klimatmål. Det långsiktiga målet är att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären till 2045. Men utsläppen av växthusgaser i andra länder på grund av svensk konsumtion har i stället ökat jämfört med 1990.

Nuvarande produktionssystem för vatten i Söderköpings tätort är väl anpassat för vattenbrist. Det finns skyfallskartering som delvis beskriver utmaningen kring klimatförändringar. Beredskap för att hantera klimatförändringarnas påverkan hanteras med höjdsättning och andra anpassningar i detaljplaner kopplat till problematik med översvämning, skyfall, skred mm. När det gäller hantering av översvämningar så pågår ett arbete med att tydliggöra ansvaret mellan olika enheter i kommunen och externa parter. VA-enheten har en viktig roll i att hantera dagvatten det måste ske i samarbete med flera olika enheter i kommunen för att bli effektivt. Samhällsbyggnadsförvaltningen kommer tillsammans med Serviceförvaltningen ta fram en dagvattenstrategi och genomföra en översvämningsskartering inkl. ett åtgärdsprogram under 2022-2023..

När det gäller att minska utsläpp av växthusgaser hanteras det i första hand i Översiktsplan och Trafikplan, med fokus att skapa förutsättningar för hållbara trafikslag. Det övergripande arbetet ger sedan stöd i fortsatt arbete med Fördjupad översiktsplan och Detaljplan. Minskad klimatpåverkan bör även beaktas i arbetet med att anpassa Söderköpings tätort till effekterna på trafiksystemet med anledning av N E22.

Påverkansarbete för förändrade attityder och beteenden med fokus på klimat beskrivs i Översiktsplan, Trafikplan samt det separata uppdraget informationsinsatser kollektivtrafik i enlighet med SBNs uppdragsplan.

3.1.6 MÅL 14: MARINA RESURSER

Mål 14 handlar om att bevara och använda världens hav, sjöar och marina resurser på ett hållbart sätt. Haven förser oss med ovärderliga naturresurser som används till bland annat mat, mediciner och biobränslen. Haven absorberar en stor del av den koldioxid och den värme som vi släpper ut. Överfiske, försurning, övergödning och föroreningar är stora problem. Därför krävs såväl lokala som globala ansträngningar för att haven och de marina resurserna ska användas på ett hållbart sätt. Det är viktigt att skydda marina områden och den biologiska mångfalden för att haven ska må bra.

Sverige har stora utmaningar vad gäller mål 14 eftersom Östersjön är ett av världens mest nedsmutsade inlandhav med döda bottenar, små fiskbestånd och kraftig övergödning.

Arbetet med att sanera/hantera kommunala deponier bidrar positivt till detta mål liksom inventering och åtgärdande av enskilda avlopp som minskar övergödning/utsläpp av fosfor. Det planerade nya reningsverket på Norra Finnö kommer bidra till att förbättra utsläppen från kommunalt VA i skärgården. Söderköping har tidigare gjort ett medvetet val i att koppla samman avloppssystemet för Söderköpings tätort med Norrköping. På så vis flyttades utsläppspunkten för allt avloppsvatten från en känslig recipient (Slätbaken) till en mindre känslig recipient (Bråviken).

3.1.7 MÅL 15: EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Mål 15 handlar bland annat om att bevara skog och stoppa förlusten av den biologiska mångfalden. Majoriteten av alla djur, växter och insekter bor i skogsområden. Genom avskogning minskas utrymmet för arter att leva på och därmed ökar risken för utrotning, vilket har en allvarlig påverkan på våra ekosystem. Skogen är inte bara viktig för de arter som bor i den, utan också för oss människor. Skogarna bidrar till ökad matsäkerhet och bidrar till bättre hälsa.

Sveriges yta består till nästan 70 procent av skog. Jordbrukslandskap och marina miljöer är de naturtyper som har största antal hotade arter i Sverige.

Dessa frågor beskrivs både i Översiktsplan, Fördjupade översiktsplaner och Detaljplaner.

Naturvårdsprogrammet ger även det stöd för arbetet med ekosystem, biologisk mångfald och bevarande av natur som behandlas i mål 15. Frågorna bör även hanteras i det kommande arbetet Dagvattenstrategi respektive Blå/grön strukturplan för att bli tydliggöra ekosystemtjänster där tekniska lösningar och ekologi samverkar.

För samtliga gymnasieelever gäller att de globala målen ingår i ämnena naturkunskap och i samhällskunskap. På gymnasiets Samhällsvetenskapsprogram samt på Naturvetenskapsprogram med inriktning samhälle läser eleverna kurser inom miljö, geografi och internationella relationer där hållbar utveckling och de globala målen ingår som kursmoment. Varje år har Nyströmska skolan ett FN-rollspel där de globala målen alltid har en naturlig del. Dessutom förekommer föreläsningar med fokus på de globala målen. Vissa år förekommer det också att avgångseleverna fördjupar sig inom något av de globala målen under sina gymnasiearbeten.

3.2 Sveriges miljömål

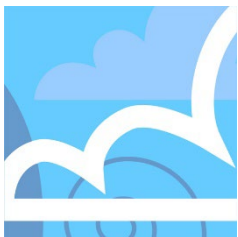
Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen.

Nedan redovisas en kortfattad sammanställning av aktiviteter och åtgärder som Söderköpings kommun genomfört under 2021 och som bidrar till att uppfylla Sveriges miljö kvalitetsmål. Det finns i dagsläget endast en sammanställning av aktiviteter och åtgärder framtagen och det är den som återfinns i kommunens årsredovisning för 2021 och därför har den använts. Eftersom det är en översiktlig sammanställning finns det dock fler åtgärder och aktiviteter i kommunen som genomförts under 2021 som bidragit till målets uppfyllande. Vad gäller miljökontorets tillsynsprojekt som i stort styrs av Miljöbalken, kan ett projekt bidra till flera miljömål – vilket beskrivs i Miljökontorets årliga verksamhetsplan.

Begränsad klimatpåverkan

Byter ut bilresor mot resor med cykel/el-cykel. Leasar fler elhybrider och minskar därmed användningen av fossila drivmedel. Energieffektiviseringar i kommunala fastigheter samt ökad användning av alternativa drivmedel (såsom HVO) i fordonsflottan bidrar också till målets uppfyllande.

Frisk luft

Ju fler resor med cykel/el-cykel desto renare luft får vi. Miljökontoret utför tillsyn av exempelvis förbränningsanläggningar och handlägger klagomål på olika typer av eldning.

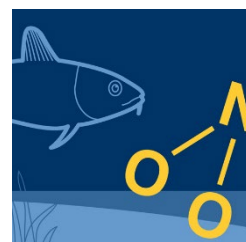
Bara naturlig försurning

Användning av cykel/el-cykel för tjänsteresor bidrar till miljömålets uppfyllande.

Giftfri miljö

Miljökontorets projekt såsom ”lantbruk”, ”avfall”, ”gummi-, plast- och metallindustrier”, ”fordonstvättar och drivmedelsanläggningar”, ”täkter, asfalt och betong” bidrar till miljömålets uppfyllande.

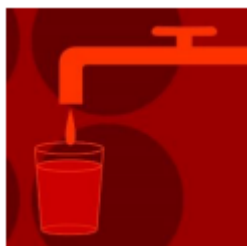
Ingen övergödning

Miljökontorets projekt inom lantbruk och avlopp har bidragit till miljömålets uppfyllande. Enligt miljökontorets beräkningar bidrog miljökontorets inventering av enskilda avlopp 2021 till en minskning av utsläpp av fosfor på 280 kg i Söderköpings kommun

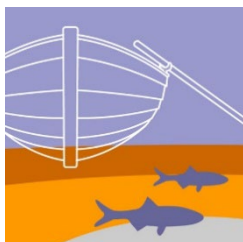
Levande sjöar och vattendrag

Tillsyn som bedrivits av miljökontoret som bidrar till måluppfyllelse är bland annat tillsyn av växtodlare, cisterner i lantbruket, den årliga avloppsinventeringen, tillsyn av större avloppsanläggningar och tillsyn av gummi, plast- och metallindustrier.

Grundvatten av god kvalitet

Arbete med projektet ”revidering och upprättande av vattenskyddsområden” pågår vilket på långt sikt kommer att skydda Söderköpings vattentäkter. Miljökontorets tillsyn av dricksvatten bidrar också till miljömålets uppfyllande.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Flertalet av de projekt som miljökontoret drivit under 2021 bidrar till miljömålets uppfyllande. Exempel är tillsyn av fordonstvättar, avlopp- och lantbruk.

God bebyggd miljö

Miljökontorets projekt ”avfall”, C-verksamheter, fordonstvättar och drivmedelsanläggningar och ”tillsyn av skolor och förskolor” bidrar till miljömålets uppfyllande.

Ett rikt växt- och djurliv

Projektet ”Uppdatering av Söderköpings naturvårdsprogram” har färdigställts under 2021.

Utöver ovanstående 10 mål som Söderköping arbetat med finns också 6 nedanstående nationella miljökvalitetsmål som inte har kunnat kopplas mot genomförda projekt eller åtgärder i större omfattning.

- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö

I samband med redovisningen av kommunens arbete för en hållbar kommun i verksamhetsberättelsen för år 2022 kommer denna redovisning att utvecklas för att tydliggöra alla aktiviteter som sker inom kommunens verksamheter.

3.3 Regionala mål

3.3.1 REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI FÖR ÖSTERGÖTLAND 2040

Delmål 3: Ett grönare Östergötland

Östergötland är en föregångare i omställningen till ett cirkulärt samhälle med beredskap för klimat- och miljöförändringar. Effektivitet och hållbarhet är ledord i resursanvändningen och vid produktion och konsumtion används alltid livscykel- och systemperspektiv. Näringslivets innovationskraft och förmåga till omställning tas tillvara för att främja en klimat- och miljödriven näringslivsutveckling i alla branscher. Ekonomin präglas av cirkulära flöden med en ansvarsfull konsumtion. Biobaserade produkter och tjänster är en viktig del i detta. Hanteringen av skadliga kemikalier och utsläpp sker på ett sådant sätt som skyddar vår miljö och hälsa, samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras. Transportsystemet är hållbart genom ny teknik, effektiva lösningar och hållbara resmönster. Tillgängligheten förstärks av digitala och elektroniska kommunikationer och tjänster. Östergötland är en motståndskraftig region som genom anpassningsförmåga, innovationer och robusthet har en förmåga att förebygga och hantera både kända och okända påfrestningar. Det finns en god beredskap att möta effekterna av ett förändrat klimat och andra omvälvande händelser.

Prioriterat område nr 2: Skapa ett grönare Östergötland

Den gröna omställningen ska bidra till att bekämpa klimatförändringarna, till ren luft, rent vatten, friska jordar och en biologisk mångfald. Östergötland har mycket goda förutsättningar för att bidra en sådan omställning av samhället. Vi har ett starkt universitet inom hållbarhetsområdet och därtill en industri samt kommunala bolag som vill ta en tätposition i omställningsarbetet. Även offentlig sektor, och då framför allt myndigheter och länets kommuner, gör också viktiga insatser och förfogar över i sammanhanget viktiga verktyg, såsom exempelvis offentlig upphandling.

Cirkulär ekonomi

Näringslivets innovationskraft och förmåga till omställning ska tas tillvara för att bidra till regionala, nationella och internationella klimat- och miljömål. Produkter och tjänster som baseras på förnybar energi och råvaror är nyckeln till att bryta de produktionsmönster som framkallar en resursförbrukning som inte är hållbar. Detta förutsätter nya eller utvecklade affärsmodeller, leverantörs- och kundrelationer samt hållbara varor och tjänster. Offentlig sektor har en viktig roll som föregångare genom att ställa krav i upphandlingar och genom att skapa miljöer för att utveckla, testa och demonstrera nya affärsmodeller. Den kan också bidra till insatser inom forskning och utveckling, kapitalförsörjning och stöd till test- och demonstrationsanläggningar. Därtill har kommunerna en viktig roll i omställningen genom exempelvis fysisk planering, avfallshantering samt energi- och klimatrådgivning. En omställning till en cirkulär ekonomi skapar möjligheter till ett hållbart näringsliv samtidigt som vi möter samhällets behov av en ökad resurseffektivitet. Omställningen till en cirkulär ekonomi ska bidra till att ställa om till hållbar produktion, konsumtion och affärsmodeller, samt giftfria och cirkulära materialkretslopp. Kunder och konsumenter

efterfrågar produkter som är energi- och klimateffektiva vilket driver samverkan mellan företag i en riktning mot produktion av nya hållbara produkter och tjänster. Digitaliseringen bidrar till att möjliggöra denna omställning. Östergötland har särskilt goda förutsättningar att nyttja bioekonomins möjligheter, med starka aktörer inom värdekedjorna jord, skog och organiskt avfall. Ett område där länet ligger långt framme är industriell och urban symbios, där ett företag nyttjar ett annat företags avfall som en resurs i sin egen produktion och samtidigt effektiviserar användningsfasen och förlänger livslängden på produkter och material.

Resurseffektiva transporter, lokaler och bostäder

Ny och hållbar teknik efterfrågas i allt högre grad, bland annat när energi- respektive transportsystem ska ställas om för att möta miljöoch klimatutmaningarna. Att utveckla lösningar för lagring av elenergi blir allt mer betydelsefullt. Därtill behöver elnäten utvecklas och användas effektivt i takt med elektrifiering, och tillgången till laddinfrastruktur ska inte vara ett hinder. Byggnader och dess närområden behöver bli bättre anpassade till extremhändelser i klimatet och också byggda av mer hållbara material som ökar byggnadens energieffektivitet och klimatprestanda. Vid ny- och ombyggnation ska alltid livscykelperspektiv tillämpas. Samverkan mellan internationell, nationell, regional och lokal nivå, näringslivet och andra aktörer är viktigt. Genom att främja samverkan mellan regioner med olika förutsättningar och styrkeområden kan arbetet med en cirkulär, biobaserad samt klimat- och miljödriven näringslivsutveckling i alla branscher stärkas. Även arbetet med energiomställning kan göras starkare. En särskild potential för omställning finns i kopplingen mellan olika kunskapsområden, forskningsinstitut, science parks, branscher och kluster. Det behövs ett stort engagemang i det civila samhället, kulturlivet och folkbildningen för att inspirera och öka invånarnas förmåga att ställa om till en hållbar livsstil. Det bidrar till att det lokala näringslivets erbjudanden och nya affärsmodeller utvecklas kring exempelvis uthyrning, återbruk, delning och reparation, vilket sammantaget bidrar till levande och attraktiva platser.

3.3.2 ENERGI- OCH KLIMATSTRATEGI FÖR ÖSTERGÖTLAND 2019-2023

Länsstyrelsen har tillsammans med Region Östergötland antagit en gemensam energi- och klimatstrategi för Östergötland, i nära samverkan med runt nittio av länets aktörer. Denna ska ge vägledning för det fortsatta energi- och klimatarbetet i länet och fungera som ett stöd till kommuner, näringsliv och andra organisationer. Strategin innehåller ett övergripande och fyra underliggande mål. Dessa utgår från de internationella mål och avtal som finns, så som Parisavtalet, och ligger i linje med de nationella mål som är antagna för Sverige.

Övergripande mål

1. År 2045 ska utsläppen av växthusgaser i Östergötland vara 85 procent lägre jämfört med år 1990. Etappmål är 70 procent lägre växthusgasutsläpp år 2030 jämfört med år 1990. Nuläge år 2016: minskning med 23,5 procent sedan år 1990.

Underliggande mål

2. År 2030 ska produktionen av förnybar och återvunnen energi uppgå till minst 90 procent av den totala energiproduktionen i länet. Nuläge år 2016: 72 procent av den totala energiproduktionen.
3. År 2030 ska energianvändningen vara 60 procent effektivare jämfört med år 2008. Nuläge år 2016: minskning med 23,6 procent.
4. År 2030 ska växthusgasutsläppen från transporter i Östergötland vara minst 70 procent lägre jämfört med år 2010. Nuläge år 2016: minskning med 15,5 procent.
5. År 2025 ska mängden hushållsavfall minska till högst 350 kg per person/år och till år 2030 högst 300 kg per person/år.

Delmål: År 2025 ska mängden mat- och restavfall minska till högst 150 kg per person/år.
Nuläge år 2017: hushållsavfall, 462 kg, matavfall, 199 kg.

Strategin har också sex prioriterade insatsområden. De är framtagna för att vi lättare ska kunna strukturera och optimera det arbete som nu behöver ske i länet.

Insatsområdena är:

- Förnybar och robust energiproduktion
- Energi- och klimateffektivt näringsliv
- Energi- och klimateffektiva bostäder och lokaler
- Hållbara och effektiva transporter
- Cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion
- Hållbart jord- och skogsbruk

3.4 Strategisk plan 2022-2025 för Söderköpings kommun

Nedan redovisas utdrag ur Strategisk plan 2022-2025 för de delar som rör miljö och klimat.

3.4.1 EKOLOGISK HÅLLBARHET

Vi vill att Söderköpings kommun är aktiv vad det gäller ekologiskt hållbar utveckling. Det kräver en helhetssyn på samhällsutvecklingen där hänsyn till ekologiska förutsättningar förenas med god ekonomisk och social utveckling. I ett ekologiskt hållbart samhälle värnas miljön samt människors hälsa. Våra resurser används effektivt. Den kommunala verksamhetens negativa miljöpåverkan behöver minskas och hanteras. En kommun har också stora möjligheter att bidra till att skapa en bättre miljö genom att underlätta för verksamheter och kommunmedlemmar att göra rätt och därmed bidra till en bättre miljö och ökad biologisk mångfald. Vi vill att kommunen minskar sina utsläpp av växthusgaser och sin energianvändning, uppmuntrar till miljövänligt beteende samt ställer hållbarhetskrav vid upphandling.

3.4.2 LÅNGSIKTIGT MÅL NR 2

Begränsa kommunens miljöpåverkan med fokus på minskad resursförbrukning och minskade utsläpp

Den politiska viljeinriktningen för Söderköpings kommun är att skapa ett strukturerat miljöarbete för att minska den direkta och indirekta miljöpåverkan som uppstår i kommunens verksamhet. Det innebär att arbeta aktivt med att hushålla med resurser samt eftersträva en giftfri miljö. Åtgärder kopplade till minskad resursförbrukning bidrar dessutom till god ekonomisk hushållning. Vi strävar efter en hållbar energianvändning med effektiva energisystem som ger låg inverkan på hälsa, miljö och klimat. Att minska användningen av fossila bränslen bidrar till ett robustare samhälle. Det är viktigt att säkerställa en hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till hav, sjöar och vattendrag med god ekologisk status.

Varje organisation och individ påverkar indirekt miljön genom konsumtion av varor och tjänster. Att miljöanpassa upphandling och inköp bidrar till att köpa varor och tjänster med mindre miljöpåverkan. Kommunen har ett stort ansvar att vid inköp välja miljövänliga produkter som inte innehåller skadliga ämnen. Vi vill även verka för att ge kommuninnevånaren och lokala verksamhetsutövare förutsättningar att leva och verka hållbart. Det innebär att informera, uppmuntra och stödja hållbara insatser i dialog med innevånare, organisationer och näringsliv.

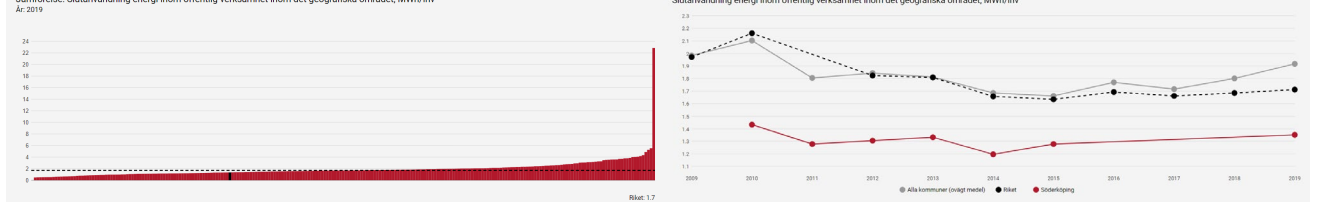
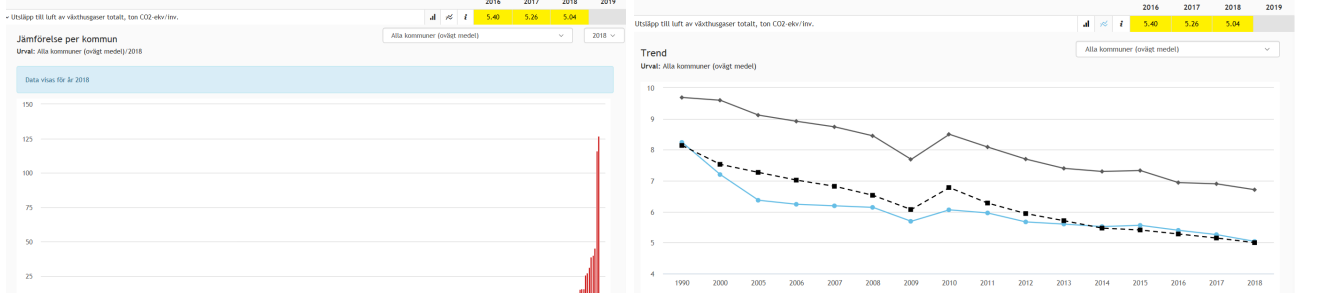
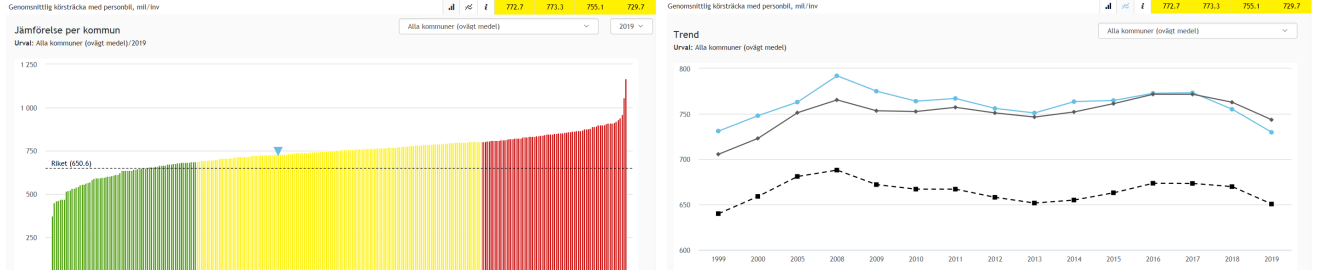

Politisk viljeinriktning

- Öka andelen upphandlingar med hållbarhetskrav.
- Minska energiförbrukningen i kommunens verksamhetslokaler och fastigheter.
- Fasa ut fossila energikällor.

Indikatorer

- Andel nya upphandlingar som innehåller miljökrav (KS)
- Energiförbrukning för de tio fastigheter som har högst energiförbrukning (KS)
- Antal fastigheter som värms upp av fossila energikällor (KS)
- Utsläpp till luft av växthusgaser
- Genomsnittlig körsträcka med personbil
- Insamlat kommunalt avfall

Indikator	Senast uppmätta värde (år)	Mål 2022	Mål 2025
<p>Slutanvändning energi inom offentlig verksamhet inom det geografiska området, MWh/inv</p> <p>Slutanvändning av energi mätt i megawattimmar (MWh) dividerat med antalet invånare i kommunen. Avser slutanvändning som sker inom offentlig verksamhet, oavsett bränsletyp, inom det geografiska områdets gränser. Källa: Energimyndigheten och SCB.</p>	1,35 (2019)	1,28	1,20
			
Antal fastigheter med fossil energikälla	4 (2020)	2	0
<p>Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv/inv.</p> <p>Utsläpp av växthusgaser inom det geografiska området, ton CO2-ekvivalenter/invånare. Källa: RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet) samt Nationella emissionsdatabasen.</p>	5,04 (2018)	< året innan	< året innan
			
<p>Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/inv *)</p> <p>Total körsträcka i mil och år med personbilar registrerade i det geografiska området dividerat med totalt antal invånare i det geografiska området. Avser körsträcka för bilar registrerade i det geografiska området och säger ingenting om i vilka geografiska områden dessa bilar har kört. Avser bilar registrerade på såväl juridiska som fysiska personer (Observera att bilar skrivna på juridiska personer, så som företag, kan påverka statistiken för kommuner där många företag och huvudkontor är lokaliserade). Källa: Trafa</p>	730 (2019)	< året innan	< året innan
			

3.5 Nämndernas uppdragsplaner inkl koppling till Agenda 2030

Sammanställning av mål för nämndernas verksamhet utifrån långsiktigt mål nr 2.

Nämnd	Mål för nämndens verksamhet	Indikator	Senast uppmätta värde (ange år)	Mål 2022	Mål 2025
KS	Energiförbrukningen i kommunens fastigheter ska minska 	Energiförbrukning för de 10 fastigheter som har högst energiförbrukning (kwh/kvm)	218 (2020)	170	140
		Antal fastigheter som värms upp med fossila energikällor (Antal)	3 (aug 2021)	1	0
BUN	Minska matsvinnet 	Mäta matsvinn en gång/termin	17 g/port (2021)	15 g/port	13 g/port
SOC	Genom en sparsam och ansvarfull körning och hantering av fordon har kommunens miljöpåverkan minskat. 	Andel medarbetare som framför fordon i tjänsten med utbildning i Eco- Driving	0% (2020)	Bättre än föregående år	90%
		Antal skadetillfällen på enheternas fordon minskar.	Nytt	Bättre än föregående år	Bättre än föregående år
SBN	Utsläpp av miljö- och hälsoskadliga ämnen i luft, mark och vatten har minskat 	Beräknade ackumulerade minskade utsläpp av fosfor från enskilda avlopp	-1 400 kg ²	-1 650 kg	-2 400 kg
		Antal deponier på kommunal mark som är riskklassade enligt MIFO fas 2	2 av 8	3 av 8	6 av 8
	Begränsa klimatpåverkan genom att skapa beslutsunderlag för: - översvämningsproblematik - transporter 	Översvämningskartering med åtgärdsprogram	Behov identifierat	Påbörjat karteringen	Åtgärdsprogram klart
		Antal informationsinsatser kopplade till beteende/attityder för hållbara resor i form av kollektivtrafik	1 gång/år	2 gånger/år	2 gånger/år
SERN	Säkerställa att åtgärder vidtas i syfte att begränsa kommunens miljöpåverkan. Koppling mot Agenda 2030: Målet kan bidra till ett flertal av de mer miljö- och klimatinriktade Agenda 2030-målen, däribland 6,7, 13, 14 och 15. Målen kan i en förlängning också bidra till andra mål, såsom 3 och 11.	Minska serveringssvinnet (g/portion)	39	37	34
		Mängd utbytt fossilt drivmedel mot HVO inom VA-och renhållningsverksamhetens område ³	0%	60%	100%

² Beräknat från startår 2016 då inventeringsarbetet med enskilda avlopp startade i större skala.

³ Exklusive reservkraftverk, arbetsmaskiner och en hybridbil

3.6 Från nämndernas internkontrollplaner

Nämnd	Riskområde/process	Kontrollmoment
BUN	Giftfri förskola	Följer förskolorna riktlinjerna för en giftfri förskola

3.7 Andra kommunala styrdokument och beslut

3.7.1 KLIMATSTRATEGI MED ENERGIPLAN 2012-2014

Antogs av KF 2012-06-20. Någon ny klimatstrategi eller energiplan har därefter inte antagits.

Enligt Lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ”ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Planen fastläggs av kommunalfullmäktige”. En ny energiplan behöver därför tas fram för beslut i kommunfullmäktige.

3.7.2 VA-PLANERINGS-DOKUMENT

Kommunen har tre dokument för en hållbar VA-planering

- **VA-Översikt**
Beskriver nuvarande och framtida förutsättningar för vatten- och avloppsförsörjning i kommunen
- **VA-Policy**, antogs av KF 2019-03-20
Utgör riktlinjer för det övergripande VA-arbetet samt ett antal principiella ställningstaganden med syfte att visa hur kommunen avser säkerställa en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning (VA-försörjning)
- **VA-Plan, antagen av SBN och SERN 2018-12-18**
Fokuserar på hanteringen av vatten och avlopp i områden utanför nuvarande verksamhetsområden för VA där det finns ett behov av en förändrad VA-struktur kan vara aktuell enligt 6§ lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Paragrafen gäller om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang.

3.7.3 AVFALLSPLAN

En ny avfallsplan antogs av kommunfullmäktige 2022-03-30.

Avfallsplanen är ett strategiskt dokument för att utveckla kommunens avfallshantering och av planen framgår det sammanfattningsvis att Söderköpings kommun fram till 2025 vill:

- Att genom tydliga informationsinsatser och i dialog med kommunala och externa aktörer:
 - minska de genererade avfallsmängderna redan vid källan
 - fortsatt öka tillgängligheten och göra det enkelt att slänga rätt
 - fortsatt minska mängden farligt avfall i restavfallsfraktionen och
 - se till att mängden grovavfall samt bygg- och rivningsavfall som lämnas till återvinning ökar
 - genomlys och implementera kommunikationsplanen
- Utöka samarbetet med närliggande kustkommuner för att förebygga nedskräpning och bidra till en ren kust och skärgård.
- Öka återbruket av möbler och textilier i de kommunala verksamheterna samtidigt som avfallsmängderna fortsatt minskar vid källan.
- Uppföra en ny Återvinningscentral som även fungerar som en mötesplats och som skapar mervärde för kommunens invånare och de som arbetar i den.

- Utveckla klimatmål för att fortsatt minska utsläppen av växthusgaser.
- Fortsatt arbeta för en god och effektiv avfallsorganisation genom att integrera avfallshanteringen i den övriga organisationen som fysisk planering av detaljplaner och inför bygglov.

3.7.4 MÅLTIDSPLAN

Måltidsplan 2020-2023 antogs av kommunfullmäktige 2020-06-24.

Syftet med måltidsplanen är i första hand att bidra till att kommunens matgäster vid varje serveringstillfälle äter en näringsriktig vällagad måltid i en trevlig pedagogisk miljö, och därigenom främja hälsa och förebygga kostrelaterade problem. Ett annat syfte är att verka för att upphandling, produktion och konsumtion av livsmedel sker på ett hållbart vis.

Målsättningen är att Söderköpings kommun erbjuder god och hälsosam mat som framställs med hänsyn till miljö och långsiktigt resursutnyttjande.

3.7.5 HÅLLBARHETSKRAV VID UPPHANDLING

Kommunstyrelsen beslutade 2021-06-08 att rekommendera nämnderna att i uppdragsplanerna för 2022 anta följande mål för hållbarhetskrav i upphandlingar

- Inför alla upphandlingar ska återbruk, återvinning och reparation övervägas istället för nyanskaffning.
- Hållbarhetskrav eller option på hållbarhetskrav ska ställa vid alla upphandlingar. Option på hållbarhetskrav kan exempelvis ställas i de fall då den tillkommande kostnaden för hållbarhetskravet inte är känd.
- Hållbarhetskrav som ställs ska samordnas med andra nämnder så att kommunens krav är enhetliga över nämndgränserna.

3.7.6 RIKTLINER FÖR TJÄNSTERESOR

Av riktlinjerna som är beslutade 2017-02-17 framgår att tjänsteresor ska planeras och genomföras på ett sådant sätt att den yttre miljön belastas så lite som möjligt.

4 Omvärldsbevakning

4.1 Stort behov av klimatanpassningsåtgärder⁴

Efter en sommar med extremväder i form av värmeböljor och skyfall i Sverige och Europa har det höjts röster om att klimatanpassningsarbetet går för långsamt. I detta kapitel redogörs för kunskapsläget om kostnaderna för skador och anpassningsåtgärder, hur ansvaret är fördelat och hur detta försvårar ett effektivt klimatanpassningsarbete. För att arbeta vidare med de viktiga frågorna om klimatförebyggande arbete och klimatanpassning har SKR:s styrelse beslutat att inrätta en programberedning för hållbar omställning.

Kommuner och regioner har stora möjligheter att bidra till klimatsmarta lösningar på flera stora samhällsområden. Det gäller främst samhällsplanering för byggande och transporter, energisystem, avfallshantering samt annan offentlig och privat konsumtion.

Även om medeltemperaturökningen begränsas till under två grader i enlighet med Parisavtalets överenskommelse kan stora klimatförändringar komma att inträffa, vilka kommer att påverka de flesta av samhällets sektorer (prop. 2017/18:162). Oavsett hur väl samhället lyckas med klimatomställningen och att minska utsläppen förväntas alltså fler naturskador inträffa i form av översvämning, ras och skred med mera. Detta är skador vars effekter till viss del kan begränsas genom en aktiv anpassning till klimatförändringarna.

Det svenska samhället är inte till fullo dimensionerat för ett förändrat klimat och det ligger i samhällets intresse att klimatanpassningsåtgärder genomförs. Det är ett stort antal åtgärder av olika storlekar och inom en mängd områden som behöver vidtas och det ekonomiska perspektivet är därför viktigt för att sätta in insatser där de gör störst nytta.

4.1.1 LÅG KUNSKAP OM KOSTNADERNA FÖR KLIMATSKADOR OCH KLIMATANPASSNINGSÅTGÄRDER

Ett problem i sammanhanget är att kunskapen om kostnader för skador och klimatanpassningsåtgärder är begränsad på nationell nivå. I somras presenterade visserligen MSB och SGI en rapport, där det framgår att ras, skred, erosion och översvämningar som är klimatrelaterade kan innebära förväntade direkta skadekostnader i storleksordningen 20–50 miljarder kronor (i dagens penningvärde) fram till år 2100 om inte förebyggande åtgärder vidtas.

Kostnaden framstår som alltför försiktigt beräknad – de kommande 80 årens skadekostnader är här jämförbara med ett års riktade statsbidrag till kommunerna, som uppgick till 48 miljarder kronor 2020. Av dessa 20–50 miljarder är bara en mindre del hänförlig till kommunal sektor. MSB och SGI påtalar själva att kostnaderna är kraftigt underskattade, eftersom varken skyfall eller de indirekta kostnaderna är inkluderade. Inte heller har vissa direkta skadekostnader för samhällsviktiga funktioner eller produktionsmark beräknats, vilket gör att rapportens relevans är tämligen begränsad. Exempelvis uppskattades bara skyfallet i Malmö 2014 ha medfört direkta kostnader på 600 miljoner kronor. Kostnader som alltså exkluderats i MSB:s/SGI:s studie.

Klimatanpassningsutredningen (SOU 2017:42) gjorde en kostnadsberäkning för klimatanpassning för översvämning, ras, skred och erosion. Tidigare hade bara kostnader skattats för skadeområden eller för ett specifikt område. I utredningen bedöms kostnaderna för att genomföra klimatanpassningsinsatser till 137–205 miljarder kronor uppgå till år 2100 och utgöra till cirka 96 procent av åtgärder kopplat till översvämningar, från hav och skyfall. Kostnaden för klimatanpassningsåtgärder kopplat till översvämningar beräknas bli störst i Svealand (87–130 miljarder kronor) följt av Götaland (46–69 miljarder) och minst i Norrland (2–3 miljarder) (SOU 2017:42; sidan 277ff). Kostnaderna för Norrland

⁴ Källa: SKRs ekonomirapport okt 2021

framstår dock som underskattade, då beräkningarna bland annat bygger på kommuners befolkningsdensitet, vilket medför att större städer som Umeå med flera i Norrland (trots en stor centralort) klassas som glesbebyggda på grund av att kommunerna är stora till ytan.

Klimatanpassningsutredningens bedömda kostnad för anpassningsåtgärder (137–205 miljarder kronor) är alltså många gånger större än MSB/SGI:s skadekostnadsbedömning på 20–50 miljarder. Anpassningsåtgärderna framstår därmed som olönsamma både ur ett kommunalekonomiskt och samhällsekonomiskt perspektiv. Jämförelsen är dock inte rättvisande, eftersom studierna mäter olika saker. Däremot kan man konstatera att det råder en brist på nationella beräkningar av såväl skadekostnader som klimatanpassningsåtgärder.

4.1.2 ANSVARFÖRDELNINGEN FÖRSVÅRAR EN EFFEKTIV KLIMATANPASSNING

Det beskrivs ofta som att det är kommunernas ansvar att göra klimatanpassningsåtgärder. Ansvarsfrågan ingick i Klimatanpassningsutredningens uppdrag och de konstaterade att den rådande ansvarsfördelningen innebär att det inte föreligger något bindande krav på kommunerna att vidta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse. Utredningen konstaterar att kommunerna saknar ett bindande finansieringsansvar för klimatanpassningsåtgärder i den befintliga bebyggda miljön. (SOU 2017:42, sidan 377). Regeringen menade i den efterföljande nationella strategin för klimatanpassning att huvudprincipen även fortsättningsvis bör vara att kostnaderna för skydd av egendom ligger på egendomens ägare. Ansvaret för att förebygga och återställa skador på grund av extrema väderhändelser skiljer sig inte från ansvaret för annan riskhantering i samhället. Detta menade regeringen var ett sätt att skapa incitament att vidta lämpliga skyddsåtgärder (prop. 2017/18:163, sidan 77).

Detta leder dock till en otydlighet om hur större åtgärder av befintlig bebyggelse ska ske. Det är fastighetsägaren och inte kommunen som har det juridiska ansvaret för klimatanpassning av den befintliga bebyggelsen. Fastighetsägare behöver därför vidta förebyggande åtgärder på den egna tomten och i den egna byggnaden (SKR:s remissvar 2017).

Ansvarsfördelningen kan vara rimlig för enklare klimatanpassningsåtgärder, men finansieringslösningen blir svårare vid större klimatanpassningsåtgärder som berör och gynnar flera intressenter. Detta gäller exempelvis skyfallshantering i ett avrinningsområdesperspektiv, högvattenskydd för områden med sammanhängande bebyggelse, yttre portar som utreds för skydd av Göteborgs stad, eller skredsåkringsåtgärder för Göta älvs avrinningsområde.

Boverket (2020) lyfter i en rapport^[30] finansieringsproblematiken och menar att kommunerna saknar ett utpekat ansvar för att vidta denna typ av åtgärder och att de kommuner som likväl arbetar med frågan saknar möjlighet att få medfinansiering från de andra fastighetsägare som gynnas av åtgärden. Det behövs därför samfinansieringsmodeller som möjliggör för kommunen att ta betalt. Många storskaliga åtgärder är väldigt kostnadskrävande och kommunala budgetar och befintliga statliga stöd är inte tillräckliga för att vidta alla de åtgärder som krävs. Även MSB och SGI (2021) tar upp finansieringsproblematiken och framför att olika typer av finansieringslösningar behöver utvecklas för att möta behovet av såväl små som medelstora och stora riskreducerande åtgärder. En lösning som nämns är att införa en möjlighet för kommunen att ta ut en avgift av fastighetsägare som gynnas av en åtgärd eller att skapa incitament för fastighetsägare att själva genomföra åtgärder. En försvårande faktor är att åtgärder ofta behöver genomföras över större geografiska områden, som exempelvis en vall längs ett vattendrag, våtmarker i ett avrinningsområde eller ett erosionsskydd längs en kuststräcka, och därmed inte kan lösas inom ramen för en detaljplan eller enskild fastighet. Åtgärderna kan med andra ord vara både regionala och lokala och dessutom gynna både enskilda och allmänna intressen. Det finns därför anledning att se över kostnadsfördelning och lämpliga finansieringslösningar för identifierade riskområden, inklusive olika former för riktade åtgärdsbidrag. Exempel och erfarenheter att bygga vidare på finns att hämta från SGI:s modell för bidrag till åtgärder längs Göta älv och MSB:s arbete med bidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor.

[30] [Hinder och möjligheter vid klimatanpassning för den byggda miljön, sid 20, Boverket \(PDF\)](#)

4.1.3 SKR STARTAR EN PROGRAMBEREDNING FÖR HÅLLBAR OMSTÄLLNING

Mot bakgrund av de stora utmaningarna kring klimatanpassning och de frågor som behöver rätas ut har SKR:s styrelse beslutat att inrätta en programberedning med uppdrag att analysera frågan. Programberedningens arbete ska bland annat resultera i en rapport som ska beskriva hur kommuners och regioners förutsättningar att arbeta ännu intensivare med klimatanpassning och minskad klimatpåverkan kan förbättras.

Beredningen ska också analysera och tydliggöra vilka åtgärder som behöver genomföras av stat, näringsliv, kommuner och regioner och identifiera vilka samarbeten mellan parter som har stor betydelse. I det inledande arbetet avgränsar programberedningen arbetsområdet till det som beredningen själv finner allra viktigast och där det är möjligt att identifiera ställningstaganden att föreslå till SKR:s styrelse.

4.1.4 VIKTIGA INSATSER FÖR ATT EFFEKTIVISERA KLIMATANPASSNINGSPÅVERKAN

Nedan följer några exempel på viktiga insatser som kan behöva genomföras för att effektivisera klimatanpassningsarbetet.

Bredda användningsfältet för statsbidraget mot naturolyckor

Det behövs ett antal åtgärder för att ge bättre förutsättningar för ett effektivt klimatanpassningsarbete. Regeringens bedömning att varje enskild fastighetsägare har incitament att vidta skyddsåtgärder stämmer kanske vid mindre klimatanpassningar, men är inte lika självklara för stora anpassningsåtgärder som gynnar ett större antal fastighetsägare.

Regeringen menar att en viss omfördelning av offentliga medel kan vara motiverad på grund av att klimatförändringarna slår olika mot olika landsändar och sektorer i Sverige (prop. 2017/18:163; sid. 77). Ett viktigt steg i detta är att regeringen i höstens budgetproposition föreslår en höjning av statsbidraget för förebyggande åtgärder mot naturolyckor från 25 till 520 miljoner kronor per år från och med 2022. Det är en välbehövlig och efterlängtd nivåhöjning för ett statsbidrag som varit kraftigt översökt. Med tanke på att behovet av klimatanpassningsåtgärder är så ojämnt fördelat är dessutom ett riktat statsbidrag rimligt. Idag kan statsbidrag enbart sökas för förebyggande åtgärder mot ras, skred och översvämning. Det är dock viktigt att statsbidraget fortsättningsvis får ett breddat användningsområde, så att insatserna används på effektivast möjliga sätt. Det bör även övervägas att återgå till kommunernas tidigare medfinansieringsgrad på 20 procent, jämfört med dagens 40 procent.

Finansiering av klimatanpassningsåtgärder

Det behövs en diskussion om hur åtgärderna ska finansieras. Idag har en kommun som vidtar åtgärder ingen möjlighet att kräva medfinansiering från de fastighetsägare som påverkas positivt av åtgärden. Med tanke på de stora belopp som kommer att krävas skulle det innebära stora omfördelningseffekter om det offentliga ska ta kostnaden för klimatanpassningsåtgärderna, trots att privata fastighetsägare och näringsliv kan tillgodogöra sig effekterna. Om staten eller kommunen likväl bekostar hela insatsen finns stor risk för interna konflikter, eftersom det riskerar att tränga undan investeringar på andra områden. SKR instämmer därför med Boverket om behovet av en samfinansieringslösning.

Staten behöver ta ett större ansvar för kunskapsnivån och som fastighetsägare

De fåtalet existerande studier om klimatförändringarnas ekonomiska konsekvenser är avgränsade på ett sådant sätt att dess värde är begränsat. Det behövs därför övergripande analyser om exempelvis anpassningsåtgärdernas kostnader.

Idag är det upp till varje enskild kommun att vid behov ta fram scenarier för hur kommunen påverkas av klimatförändringar. Här behöver staten (genom SMHI) ta ett större ansvar för att producera, sammanställa och förmedla information och kunskap om klimatförändringar och klimatanpassning även gentemot kommuner och regioner.

Staten har stora intressen i form av byggnader, statliga vägar och annan infrastruktur, och behöver ta ett större ansvar som fastighetsägare i framtagandet av klimatanpassningsåtgärderna runt om i landet.

VA-lagstiftningen

Det behövs också en diskussion kring om VA-lagstiftningen kan breddas så att fler klimatanpassningsåtgärder ska kunna finansieras genom VA-avgiften. Det är oklart vilka förebyggande åtgärder som är möjliga att vidta inom ramen för VA-avgiften och det finns en begränsning i hur hög VA-taxa det går att ta ut i områden med stora behov av åtgärder. Många ur ett klimatperspektiv fördelaktiga lösningar ligger utanför vad som traditionellt setts som VA-anläggningar, till exempel grönstrukturer. Att avgöra vilka kostnader som är nödvändiga för klimatanpassningsåtgärder och vem som ska stå för kostnaden är i dag förenat med sådana osäkerheter att åtgärder uteblir.

4.2 Övrig omvärldsbevakning och inspiration

4.2.1 MCR – MAKING CITIES RESILIENT 2030

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/inriktning-och-ramverk/sendairamverket/kampanjen-making-cities-resilient-for-att-minska-staders-sarbarhet/>

<https://mcr2030.undrr.org/>

4.2.2 KLIMATKOMMUNERNA

[Kunskapsbank | Klimatkommunerna](#)

4.2.3 VÄSTRA GÖTALAND

[Kommunernas klimatlöften | Klimat 2030](#)

4.2.4 VALLENTUNA KOMMUN

[Agenda 2030 och kommunens arbete - Vallentuna kommun](#)

4.2.5 FALUN

[Information om de 17 globala målen och hur vi jobbar med dem lokalt i Falun.pdf](#)

4.2.6 NORRKÖPING

[Globala målen - Norrköping](#)

4.2.7 ÅTVIDABERG

[Hållbarhetsprogram \(atvidaberg.se\)](#)

[Handlingsplan för Klimatanpassning \(atvidaberg.se\)](#)

4.2.8 LINKÖPING

[Omsorg om miljön](#)

5 Fortsatt arbete

Som framgår av SKRs analys i avsnitt 4.1 ovan har kommunerna två huvuduppgifter relaterat till miljö och klimat

- 1) Bidra till klimatsmarta lösningar på flera stora samhällsområden. Det gäller främst samhällsplanering för byggande och transporter, energisystem, avfallshantering samt annan offentlig och privat konsumtion.
- 2) Vidta klimatanpassningsåtgärder för att lindra effekterna av den förväntade ökningen av naturskador i form av översvämning, ras och skred med mera.

Redan idag finns det många målsättningar avseende miljö och klimat både globalt, nationell, regionalt och lokalt. Ytterligare målsättningar upplevs inte vara det mest angelägna för att stärka kommunens arbete inom detta område.

Det som upplevs mer angeläget är en sammanhållen ambitionsnivå och ett grundläggande tänk som kan appliceras på dokument som tas fram i kommunen. Det finns risk för spretighet om varje projektgrupp/strategi/plan som tas fram görs med för smalt fokus som riktar in sig på en enskild sakfråga. Det finns då risk för målkonflikter som sedan måste lösas i den vardagliga handläggningen vilket i sin tur kommer leda till sämre måluppfyllelse.

Alltför många mål riskerar också leda till sämre måluppfyllelse då det är svårt att prioritera alla olika mål. Idag är det svårt utifrån våra styrdokument att veta om det är klimat som är viktigast eller om alla Agenda 2030-målen som rör miljö- och klimat är lika viktiga. Prioritering av ett fåtal mål leder i regel till större förflyttningar. Genom att snäva in vårt fokus och välja det som ger mest utdelning bedöms vi kunna få större effekt.

En annan utmaning med många övergripande mål och styrdokument är ansvarsfördelningen. Målen upplevs som allas och ingens ansvar och då finns det risk att få insatser/åtgärder genomförs.

Utifrån ovanstående förslås att kommundirektören får i uppdrag att tillsätta en

Förvaltningsöverskridande arbetsgrupp för Miljö och klimat. Gruppen får i uppdrag att bevaka frågorna både ur kommunövergripande och förvaltnings specifikt perspektiv. Gruppen kan vara en resurs för att utarbeta nya mål för klimat och miljö som bättre fångar helheten och anger en sammanhållen ambitionsnivå och ett grundläggande tänk som sedan kan appliceras på beslut eller dokument som tas fram i kommunen som har bäring på dessa frågor. Gruppen kan också bidra till att tydliggöra de olika nämndernas ansvar och hur förvaltningarna rent praktiskt kan bidra till bättre måluppfyllnad. Strategin för att öka måluppfyllelsen är att gruppen får i uppdrag att genomföra följande insatser.

- **Kunskapsuppbyggnad**
En viktig åtgärd för att bli bättre på att i vardagen kunna ta kloka beslut i linje med målsättningarna är utbildning av våra medarbetare. Med allt för övergripande mål är det svårt för den enskilde medarbetaren att väva samman dessa styrdokument till något som konkret påverkar agerandet i vardagen i rätt riktning.
- **Utveckla uppdragsplaner**
Med utgångspunkt från denna sammanställning bidra till att utveckla förslag till mål och indikatorer i de olika nämndernas uppdragsplaner.
- **Synliggöra arbetet**
Många saker görs redan idag för att uppfylla målen men det som görs är inte alltid allmänt känt. Att synliggöra det som redan görs bidrar till ökad kunskap och kan också inspirera till nya aktiviteter. Arbetet kan exempelvis synliggöras genom tydligare uppföljning av aktiviteter relaterat

till målen, kommunikation av genomförda aktiviteter på hemsidan och sociala medier, en mer utvecklad hållbarhetsredovisning i årsredovisningen.

Utöver ovanstående föreslås att Samhällsbyggnadschefen får i uppdrag att utarbeta förslag till en ny energiplan. Som framgår av avsnitt 3.7.1 behöver en ny energiplan tas fram eftersom nuvarande är inaktuell.